

Palóc Böske és Közönség Pesta egybekeltek

Megnyílt az Észak-magyarországi falu tájegység a szentendrei Skanzenben

Budapest-Szentendre, 2010. június 25. - **A szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeumban ünnepélyesen megnyitották az európai uniós támogatással megvalósított fejlesztési program utolsó elemét, az Észak-magyarországi falu tájegységet. Ezzel az Új Magyarország Fejlesztési Terv ún. kiemelt kulturális projektjei közül elsőként a Skanzen Örökség Program valósult meg. Az új tájegység a múzeumi bemutatás minden korábbinál szemléletesebb, közvetlenebb, interaktívabb módszereit alkalmazza, hogy a 21. század emberének is élő tapasztalatként adhassa át a Palócföld paraszti örökségét, egy a szükségben is leleményes vidék mindennapi tudását.**

Az Észak-magyarországi falu tájegység ünnepélyes átadása a szentendrei Skanzenben egy palócföldi lakodalom koreográfiáját követte, ágyvitellel, kikéréssel, vőfélyvel és lakodalmi menettel. A játék szerint a múzeum látogatóit jelképező boldog Közönség Pesta e ceremónia révén nyerte el Palóc Böskét, a világszép új tájegységet. Az örömszülők a múzeum vezető munkatársai voltak, az esketést Dr. Cseri Miklós, a Skanzen főigazgatója végezte. Elsőként a legközelebbi rokonok adták át ajándékaikat: Ódor Ferenc, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közgyűlés elnöke, Becsó Zsolt, a Nógrád Megyei Közgyűlés elnöke, a kiállításban megjelenített települések vezetői és Dietz Ferenc, Szentendre polgármestere.

Az észak-magyarországi régió képviselői szinte a gátról érkeztek, hiszen az utóbbi hetek esőzései, áradásai leginkább ezt a vidéket sújtották. A szónokok kiemelték, hogy a válságos események még világosabban mutatják a Skanzen értékmentő küldetésének, az épületkincs gondos megőrzésének jelentőségét. A múzeum főigazgatója beszédében elmondta: „Ha a helyszínen már nem is lehet megmenteni őket, múzeumunkban, mint egy rezervátumban örök időkre fennmarad e hagyományos életmód lenyomata az itt látható épületekben és tárgyakban, ill. a bemutatott szokásokban.” Bizakodással állapították meg, hogy a katasztrófa eddig a vidékek közötti szolidaritás, a személyes kapcsolatok erősödését hozta.

A Skanzen új falukomplexumát végül dr. Sólyom László köztársasági elnök adta át a teljes magyar nemzet kulturális közösségének a falvakból érkező ezres vendégsereg előtt. Ezzel lezárult a két éve zajló Skanzen Örökség Program, az Új Magyarország Fejlesztési Terv ún. kiemelt kulturális projektjei közül elsőként.

A ceremónia utolsó mozzanataként és egyben az ünnepség lezárásaként elhelyezték a káponkában a Karancskesziről származó öltöztetős Mária-szobor másolatát. Az ünnepi műsor koreográfiáját a Nógrád Táncegyüttes dolgozta ki, és közreműködött a 91 éves Pál István, a nógrádi dudás hagyományok utolsó őrzője is.

A 21. század Skanzenje: személyes, tapintható

A Skanzen nyolcadik tájegysége az Ipoly és a Bodrog közötti, folyóktól szabdalt hegyvidéki terület, Nógrád, Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén és a történeti Gömör 19-20. századi paraszti kultúráját, elsősorban építészetét és lakáskultúráját

mutatja be. Főként a szegény és középparaszti rétegekre koncentrál, de megjeleníti a kismemesi utódok, vándoriparosok (teknővájók, drótos tótok), az Alföldön és Dunántúlon mezőgazdasági idénymunkát vállaló summások és az uradalmakba egész évre kötött bérért elszegődő cselédek életvitelét is.

A tájegységben – a Skanzen eredeti küldetése szerint – többségükben az eredeti helyükön elbontott, majd a múzeumban újra felépített autentikus épületek állnak, amelyek belső tereiben, az enteriőrökben közel ötezer pontosan elrendezett műtárgy teszi megtapasztalhatóvá a falusi élet egykori eseményeit. Minden tárgyat aprólékos kutatás választott ki, mindegyiket személyes történetek hitelesítik.

A látogatói élmény az új tájegységben minden érzékszervre kiterjed. A műtárgyakhoz itt 1.000 olyan demonstrációs tárgy társul, amelyeket a látogató kézbe vehet és kipróbálhat. A házakba betérő érdeklődő perkupai lakodalmas zenét vagy nógrádi dudaszót hallgathat, megrajzolhatja családfáját, megfigyelheti a disznóvágás, a novaji nagykalács vagy az erdőhorváti percc sütésének mesterfogásait, de leheveredve próbára teheti a filkeházi ágyat, vagy a használatba vehető bútorok bármelyikét.

A tájegység különlegessége

Legek

A tárgyak közül **a legrégebbi** a novaji berendezésben szereplő 1876-os évszámmal ellátott pad, **a legújabb** a 2010-ben vásárolt mosógép a cselédház modern időmetszetet is bemutató fürdőszobájában. **A legértékesebb** műtárgy Kukucska Ernő, az egykori híres nógrádi dudás eredeti dudája. **A legnagyobb méretű** a csobádi olajütő fából készült 4 méter hosszú szerkezete, **a legkisebb** pedig a nemesradnóti lakóházban bemutatott nemesi gyűlés tárgyai között szereplő családi pecsétnyomó. Utóbbi ház a Skanzen első olyan épülete, amely a mai Magyarország határain túlról került a gyűjteménybe, abból a felvidéki faluból, ahol Radnóti Miklós édesapja is született, s ahol Pósa Lajos is tevékenykedett. A kiállítás személyes kötődéseit erősíti a házak származási helyén élő embereket megörökítő családi fotókból nyílt – folyamatosan bővülő – kiállítás, és a táj szokásairól, mesterségeiről szóló filmeket játszó múzeumi mozi is.

Skanzenológiai alapismeretek

A négy évtizede épülő szentendrei Skanzen a világ egyik legnagyobb szabadtéri néprajzi gyűjteménye. Megújulásának záloga az állandó önreflexió, a friss múzeumi bemutatási formák keresése, a mind elmélyültebb látogatói élmény létrejöttének támogatása.

Ezért az új tájegységben egy teljes épületet szenteltek a skanzenológiai műhelytapasztalatok megosztásának. A félig üvegfalú **erdőhorváti módszertani házban** alapos magyarázatokkal és szemléletes példákkal tárják fel a házkiválasztás, bontás és újraépítés, a néprajzi gyűjtés és berendezés műveleteit. Az épület periódusainak változása, a berendezés alakulása is nyomon követhető, valamint az egyik legizgalmasabb elem a szándékosan „lomokat rejtő”, berendezett padlás. A nyilvántartási munka a falra felfüggesztett nagyméretű nyilvántartási adatlapon keresztül ismerhető meg, itt jut fontos szerephez a leltári szám is.

A tájegység szélén álló Magtárban berendezett **Nyitott Muzeológiai Műhely** pedig igyekszik a Skanzen látogatóiban is felébreszteni a bennük szunnyadó muzeológust. Itt és a Műhely mobil munkaállomásain megismertetik az érdeklődőket a műtárgyvédelem otthon is alkalmazható alapvető szabályaival, a tárgyfelismerés és meghatározás technikáival, a tárgytisztítással, helyreállítási módszerekkel, a tárgy- és dokumentumkonzerválás, digitalizálás gyakorlati teendőivel. Hiszen a tudás, ami lehetővé tette az észak-magyarországi tájegység dokumentációjának felépítését, könnyen segíthet egy digitális családi fotóarchívum rendezésében is.

Az erre a vidékre jellemző, különleges lakhatási megoldásokat példázzák a **pinceházak, más néven barlanglakások**. Mindez eredeti helyszínén tufából van kivájva – a múzeumi tájegységben azonban a megfelelő kőzet hiányából adódóan speciális technikával valósultak meg. A lakosok praktikus és mondhatni költségkímélő megoldásokat találtak ki házuk lakályossá tételéhez. A szobákban, konyhákban, sőt a kamrákban polcokat vájtak a tufába, ezekbe a hosszanti, keskeny fülkébe aztán szinte bármit pakolhattak.

A múzeumban felépült, Sárospatak közeléből származó **cselédház** és berendezése egyedülálló újdonság a Skanzenben. A házban bemutatott négy időszak: 1900, 1930, 1980-as évek és a 2000 körüli állapot zsúfoltságról, zománcos öntöttvas edényekről és a fürdőszoba megjelenéséről is beszámol.

Stáblista

A Skanzen Örökség Program fejlesztéseire a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség 2 milliárd forintnyi uniós forrást, az Oktatási és Kulturális Minisztérium pedig fenntartóként további 222 millió forintot biztosított. Ebből az Észak-magyarországi falu tájegységre 617 millió Ft-ot fordítottak. A teljes Skanzen Örökség Program a szerződés aláírásától, 2008. április 4-től számított 26 hónapon belül fejeződött be.

A tájegység felelős muzeológusa, Nagyné Batári Zsuzsanna a helyszíneken végzett terepmunkája és tárgygyűjtése nyomán kidolgozta a tájegység néprajzi koncepcióját, elkészítette az épületek újraépítési javaslatait és berendezési terveit. A felelős építészek, Román Árpád és Buzás Miklós a tájegység műszaki dokumentációjáért, kiviteli terveikért feleltek, majd felügyelték az építkezést, elődeik pedig felmérték a kiválasztott épületeket és irányították a bontást. A Nyitott Muzeológiai Műhely létrehozását – Bereczki Ibolya, Kemecsi Lajos és Kiss Kitti előzetes szakmai tervei alapján – Kiss Kitti muzeológus irányította, csakúgy, mint a cselédház kialakítását.

A tájegység épületeinek kivitelezője a HARCON Zrt. volt, a modern kiállítási installációkért a Narmer Bt. felelt.

További információ

Takách Zsuzsanna

26/502-566; 30/894-7269; press@szm.hu; www.skanzen.hu

Részletesen a Skanzen Örökség Program fejlesztéseiről

Észak-magyarországi falu tájegység

Az új tájegység az Ipoly és a Bodrog közötti terület hagyományos népi építkezését, életmódját mutatja be: 12 lakóházban és 26 melléképületben elhelyezett közel 5000 eredeti műtárgy. Az Észak-magyarországi falu a Felföldi mezőváros szomszédságában épült fel, így téve teljessé a nagytáj építészeti képét. A házak temperálhatók, egész évben képesek az érdeklődők fogadására. 2010. június 26-tól látogatható.

A tájegységben érintett észak-magyarországi települések:

Cserépváralfa, Csobád, Debercsény, Diósjenő, Domaháza, Emőd, Erdőhorvát, Filkeháza, Füzér, Füzérradvány, Halászhomok, Imola, Karancsberény, Karancskeszi, Kisgömöri, Kovácsvágás, Márianosztra, Mikófalva, Mogyoróska, Nemesnádor, Nemesradnót (Szlovákia), Noszvaj, Novaj, Perkupa, Pusztafalu, Sirok, Szomolya, Szögliget, Zemplén.

Nyitott Muzeológiai Műhely

A Skanzen Néprajzi Látványtárának bővítésével interaktív, a múzeumi munka alapjaira visszakérdező mobil bemutatóműhely létesül, melyet az első hónapokban az újonnan felépített, sokféle tevékenységre alkalmassá tett Magtárban helyeznek el. A műhely egyrészt gyakorlati helyszín a muzeológiai képzésben résztvevőknek, másrészt az érdeklődő közönség számára lehetőséget teremt a műtárgyvédelem és -kezelés olyan alapvető szabályainak elsajátítására, amelyekkel képesek lehetnek hosszú távon megőrizni saját tárgyaik, dokumentumaik életét, s felismerni azokat a helyzeteket, amikor az adott tárgy már szakképzett restaurátor beavatkozását igényli.

Skanzenvasút

2009 áprilisa óta új eszköz segíti a látogatók közlekedését a múzeumban: egy felújított ipari műemlék, egy Ganz-Jendrassik-féle motorvonat. A 2,2 km hosszú pályán futó Skanzenvasút korhű jegy- és információs rendszerrel működik, és a vonat személyzete is autentikus öltözékben végzi munkáját. A vonalon öt megálló létesült, ezektől kényelmesen elérhetők a múzeum tájegységei. A vonat akadálymentes, babakocsival, kerekesszékekkel is igénybe vehető. Forgalomba állítása óta több mint 90.000-en vették igénybe.

Új bejárati épület

A Skanzen új bejárati épületeként 2009 tavaszára egy alföldi mezőváros, Mezőhegyes jellegzetes állomásának másolata épült fel. A monarchia hangulatát idéző komplexumba számos látogatóbarát szolgáltatás költözött: információs szolgálat, csomagmegőrző, pelenkázó, kerékpár-tároló (jelentősen kibővült parkolóval), de ajándékbolt és kávézó is került az egyszerre régi és modern épületbe.